

Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Podsekretarz Stanu
Główny Konserwator Przyrody
Mikołaj Dorożala

DOP-WŚ.055.218.2024.ML
3219986.12599518.10429233
Warszawa, 23-07-2024

Pan
Witold Szmulewicz
Prezes
Krajowych Izb Rolniczych

Szanowny Panie Prezesie,

W odpowiedzi na Pana pismo znak: KRIR/JM/616/2024, z dnia 29 maja br. w sprawie szkód w uprawach powodowanych przez dzikie zwierzęta, przedstawiam następujące stanowisko.

Chciałbym zauważyć, że nieścista jest przywołana przez Państwa informacja jakoby „Brak skutecznej kontroli dziko żyjących zwierząt, np. wilków czy bobrów oraz ptaków prowadzi do znaczących strat w rolnictwie, które pozostają bez rekompensaty.”

Resort środowiska od lat podejmuje konsekwentne wysiłki aby w możliwe największym stopniu monitorować stan ojczystej przyrody, w tym stan zachowania gatunków. Na podstawie art. 112 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2024 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 z późn. zm.), podlegający ministrowi ds. środowiska, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, w ramach państwowego monitoringu środowiska prowadzi monitoring przyrodniczy.

Monitoring ten polega na obserwacji i ocenie stanu oraz zachodzących zmian w składnikach różnorodności biologicznej i krajobrazowej, w tym typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, ze szczególnym uwzględnieniem typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym, a także na ocenie skuteczności stosowanych metod ochrony przyrody.

Celem ww. monitoringu jest również dostarczenie danych do raportów przekazywanych co 6 lat Komisji Europejskiej, o stanie ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu europejskim. W raportach tych ocenia się dla gatunków zasięg, populację, siedlisko gatunku oraz perspektywę ochrony. Ostatni raport przekazany był do KE w 2019 r. i dotyczył lat 2013-2018.

Ponadto, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska przekazuje do Głównego Urzędu Statystycznego raz w roku dane dotyczące liczebności wybranych gatunków zwierząt chronionych (8 gatunków zwierząt) - żubra, wilka, rysia, niedźwiedzia brunatnego, bobra europejskiego, kozicy, cietrzewia, głuszca zgodnie z wydawanym corocznie na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 773) rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej. Dane na temat liczebności ww. zwierząt w poszczególnych województwach pochodzą od regionalnych dyrekcji ochrony środowiska, ale też pozyskiwane były z parków narodowych. Regionalne dyrekcje ochrony środowiska z kolei dane czerpały z różnych

źródeł np. jednostek Lasów Państwowych, inwentaryzacji z poprzednich lat, danych literaturowych, czy w oparciu o własne oceny lub z innych źródeł.

I tak, przykładowo, jeżeli chodzi o wyniki monitoringu ww. bobra, w 2021 r. stan jego populacji w całym regionie alpejskim oceniono jako właściwy. Stan populacji bobra oceniany jest na podstawie trzech wskaźników: udział pozytywnych stwierdzeń gatunku (miara częstości występowania gatunku na monitorowanym obszarze), indeks populacyjny (miara liczebności populacji na monitorowanym obszarze) oraz roczny wskaźnik trendu populacji (wyliczany w oparciu o wartość indeksu populacyjnego z bieżącego i poprzedzającego roku monitoringowego)¹.

Odnosząc się do kwestii systemu rekompensat informuję, że od lat taki system funkcjonuje w odniesieniu do szkód powodowanych przez żubry, wilki, rysie, niedźwiedzie i bobry, zgodnie z brzmieniem art. 126 ustawy o ochronie przyrody. Ten wypracowany i od lat działający system, moim zdaniem ma jasne i przejrzyste procedury i kryteria, o co wnioskuje Państwo w swoim piśmie.

W ramach działań prewencyjnych, na podstawie art. 56 ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody (Dz. U z 2022 r. poz. 916 ze zm.) regionalni dyrektorzy ochrony środowiska, na wniosek podmiotów, w których interesie jest zminimalizowanie szkód, wydają zezwolenia m.in. na płoszenie i niepokojenie osobników gatunków objętych ochroną oraz na eliminację osobników gatunków objętych ochroną częściową. Ponadto Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska lub minister właściwy do spraw środowiska (na obszarze parku narodowego) może wydać zezwolenie na eliminację osobników gatunków objętych ochroną ścisłą. Należy podkreślić fakt, iż zezwolenia na odstępstwa od zakazów wydawane są na wniosek podmiotu, w którego interesie leży dana czynność. Warto przy tym wskazać, iż wydane decyzje przyznają stronom prawo do odstępstwa od obowiązujących zakazów, nie mają zaś charakteru nakazowego.

Wnioskodawca może więc wykorzystać udzieloną derogację w całości lub w części, jednak nie ma takiego obowiązku. Należy zauważyć, że w ostatnich latach resortowi środowiska nie sygnalizowano żadnych problemów odnośnie do trudności w realizacji procedury uzyskiwania zezwolenia na płoszenie zwierząt chronionych. Warto również podkreślić, iż oprócz wypłaty samych odszkodowań za szkody powodowane przez ww. gatunki, poszkodowani mogą współdziałać z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska lub z dyrektorem parku narodowego, w zakresie sposobów zabezpieczania mienia przed szkodami powodowanymi przez wilki, rysie, niedźwiedzie, bobry i żubry. Współdziałanie to może obejmować budowę urządzeń lub wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom. Współpraca może polegać na finansowaniu ww. działań z budżetu właściwego miejscowo dyrektora parku narodowego lub regionalnego dyrektora ochrony środowiska, w ramach zawartych umów cywilnoprawnych. Środki na finansowanie działań prewencyjnych często są pozyskiwane przez regionalnych dyrektorów ochrony środowiska z wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Odnosząc się do wniosku o rozszerzenie ww. listy gatunków, ujętych w ustawie o ochronie przyrody, mam przyjemność przypomnieć, że zgodnie z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 września 2015 r. sygn. akt K 20/14, obowiązująca regulacja w zakresie zasad odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody powodowane przez 5 gatunków zwierząt (żubry, wilki, niedźwiedzie, rysie i bobry) jest zgodna z art. 32 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji RP.

Ponadto, w orzeczeniu z 21 lipca 2014 r. sygn. akt K 36/13 Trybunał Konstytucyjny opowiedział się przeciwko całkowitej automatyzacji refundacji szkód, zwracając uwagę, że

¹ monitoring przyrody GIOŚ: <https://siedliska.gios.gov.pl/przedmioty-monitoringu-menu/monitoring-zwierzat/monitoring-zwierzat-wszystkie-gatunki?view=article&id=367>

działania odszkodowawcze Skarbu Państwa winny być powiązane z oceną działań prewencyjnych podejmowanych przez właścicieli i posiadaczy mienia, w którym zaistniała szkoda.

Chciałbym też odnieść się do wniesionego przez Państwo postulatu ustalenia limitów populacyjnych dla poszczególnych gatunków dziko żyjących zwierząt i ptaków. Liczebność populacji jest wynikiem warunków jakie stwarza ekosystem takich jak dostępność pożywienia i właściwego siedliska, obecność drapieżników i pasożytów, gatunków konkurencyjnych, chorób a także skala antropopresji. Czynniki te wpływają na siebie nawzajem, podlegają ciągłym zmianom, co skutkuje zmianami wielkości populacji. Dlatego też, za niezasadne uznaję ustalenie limitów populacyjnych dla rodzimej fauny i flory.

Z wyrazami szacunku

Mikołaj Dorożala
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/